

3.5.1 Zlomky

Předpoklady: 030501

Pedagogická poznámka: Hodinu je možné pojmut jako poloviční. Žáci udělají pouze příklad 1.

Kapitola se jmenuje lomené výrazy.

Několik lomených výrazů na ukázkou: $\frac{x}{x+2}$, $\frac{4}{x}$, $\frac{x^2+6x-8}{xy+2}$, $\frac{a+b}{a^2+b^2}$, $\frac{a-b}{a^2-b^2}$.

Nejde a nic jiného než zlomky, místo čísel v nich vystupují výrazy s neznámou (která ovšem představuje "žolíka" za číslo) $\Rightarrow$ zacházet s nimi budeme velmi podobně.

Př. 1: Sepiš operace, které jsme prováděli se zlomky. Ke každé operaci připiš názorný konkrétní příklad.

Prováděli jsme následující operace:

- krácení: $\frac{12}{15} = \frac{3 \cdot 4}{3 \cdot 5} = \frac{4}{5}$ (pokud se čísel i jmenovatel násobí stejným číslem, můžeme číslo vyškrtnout),
- rozšiřování: $\frac{4}{5} = \frac{3 \cdot 4}{3 \cdot 5} = \frac{12}{15}$ (opak krácení),
- sčítání: $\frac{1}{2} + \frac{1}{3} = \frac{1 \cdot 3}{2 \cdot 3} + \frac{1 \cdot 2}{3 \cdot 2} = \frac{3}{6} + \frac{2}{6} = \frac{2+3}{6} = \frac{5}{6}$ (musíme rozšířit sčítané zlomky tak, aby měli stejné jmenovatele - abychom sčítali stejně velké kousky),
- odčítání: $\frac{1}{3} - \frac{1}{4} = \frac{1 \cdot 4}{3 \cdot 4} - \frac{1 \cdot 3}{4 \cdot 3} = \frac{4}{12} - \frac{3}{12} = \frac{1}{12}$ (podobně jako u sčítání i odečítat můžeme jen stejné kousky),
- násobení: $\frac{2}{3} \cdot \frac{3}{4} = \frac{2 \cdot 3}{3 \cdot 4} = \frac{2}{4} = \frac{1}{2}$ (násobíme čitatele s čísel, jmenovatele s jmenovatelem a ihned krátíme),
- dělení: $\frac{1}{2} : \frac{2}{3} = \frac{1}{2} \cdot \frac{3}{2} = \frac{3}{4}$ (násobíme převráceným číslem),
- zjednodušení složeného zlomku: $\frac{\frac{2}{3}}{\frac{4}{9}} = \frac{2}{3} : \frac{4}{9} = \frac{2}{3} \cdot \frac{9}{4} = \frac{2 \cdot 3 \cdot 3}{3 \cdot 2 \cdot 2} = \frac{3}{2}$ (zlomková čára představuje dělení).

Pedagogická poznámka: Během kontroly práce v lavicích sleduji a diskutuji s žáky, zda jsou jejich příklady opravdu názorné (například často se sčítání a odčítání demonstruje na zlomcích se stejným jmenovatelem).

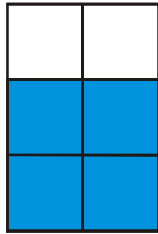
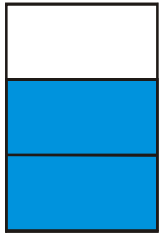
Př. 2: Znázorni graficky pomocí obdélníku krácení a rozšiřování zlomků.

a) $\frac{2}{3} = \frac{2 \cdot 2}{3 \cdot 2} = \frac{4}{6}$

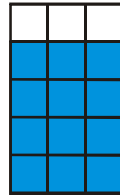
b) $\frac{12}{15} = \frac{3 \cdot 4}{3 \cdot 5} = \frac{4}{5}$

c) $\frac{3}{4} = \frac{3 \cdot 5}{4 \cdot 5} = \frac{15}{20}$

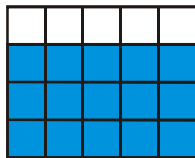
a) $\frac{2}{3} = \frac{2 \cdot 2}{3 \cdot 2} = \frac{4}{6}$

b) $\frac{12}{15} = \frac{3 \cdot 4}{3 \cdot 5} = \frac{4}{5}$

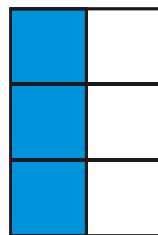
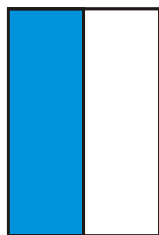
c) $\frac{3}{4} = \frac{3 \cdot 5}{4 \cdot 5} = \frac{15}{20}$

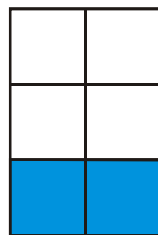
Př. 3: Znázorni graficky pomocí obdélníku sčítání zlomků.

Například součet $\frac{1}{2} + \frac{1}{3} = \frac{3}{6} + \frac{2}{6} = \frac{5}{6}$.

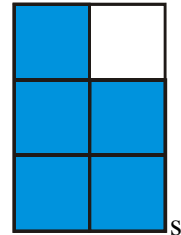
$\frac{1}{2} + \frac{1}{3}$

$\frac{3}{6} + \frac{2}{6}$

$\frac{5}{6}$

Př. 4: Spočti.

a) $\frac{7}{12} + \frac{4}{15}$

b) $\frac{15}{16} \cdot \frac{12}{25}$

c) $\frac{1 + \frac{1}{4}}{\frac{15}{8}}$

d) $2 - 3 \cdot \left(\frac{4}{5} - \frac{2}{3} \right)$

a) $\frac{7}{12} + \frac{4}{15} = \frac{7}{4 \cdot 3} + \frac{4}{5 \cdot 3} = \frac{7 \cdot 5}{4 \cdot 3 \cdot 5} + \frac{4 \cdot 4}{5 \cdot 3 \cdot 4} = \frac{35 + 16}{60} = \frac{51}{60}$

$$\text{b) } \frac{15}{16} \cdot \frac{12}{25} = \frac{3 \cdot 5}{4 \cdot 4} \cdot \frac{3 \cdot 4}{5 \cdot 5} = \frac{9}{20}$$

$$\text{c) } \frac{1 + \frac{1}{4}}{\frac{15}{8}} = \frac{\frac{4}{4} + \frac{1}{4}}{\frac{15}{8}} = \frac{\frac{5}{4}}{\frac{15}{8}} = \frac{5 \cdot 8}{15 \cdot 4} = \frac{5 \cdot 4 \cdot 2}{5 \cdot 3 \cdot 4} = \frac{2}{3}$$

$$\text{d) } 2 - 3 \cdot \left(\frac{4}{5} - \frac{2}{3} \right) = 2 - 3 \cdot \left(\frac{4 \cdot 3}{5 \cdot 3} - \frac{2 \cdot 5}{3 \cdot 5} \right) = 2 - 3 \cdot \frac{2}{15} = 2 - \frac{3 \cdot 2}{5 \cdot 3} = 2 - \frac{2}{5} = \frac{10}{5} - \frac{2}{5} = \frac{8}{5} = 1 \frac{3}{5}$$

Shrnutí: